

Een ecologische quickscan in het kader van de Flora- en faunawet aan de Schapendrift 21 te Zeegse, gemeente Tynaarlo (Dr.)

S.A. Mulder

ARC-Rapporten 2006-37

Groningen
26 april 2006
ISSN 1574-6887

Colofon

Een ecologische quickscan in het kader van de Flora- en faunawet aan de Schapendrift 21 te Zeegse, gemeente Tynaarlo (Dr.)

ARC-Rapporten 2006-37
ARC-Projectcode 2006/003

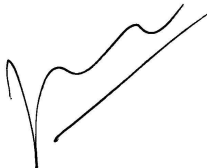
Opdrachtgever
Fam. Drijfhamer te Zeegse
Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

Tekst
S.A. Mulder
Tekstredactie
T.S. Leegstra & B. Bijl
Eindredactie
J. Schoneveld

Status
definitieve versie

Autorisatie — J. Schoneveld

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Groningen, 26 april 2006

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

Aanleiding tot het verrichten van een onderzoek naar de natuurwaarden op het woonerf van Schapendrift 21 te Zeegse vormt de voorgenomen bouw van een stenen, rietgedekte garage op de locatie van een houten, met dakpannen gedekte garage. De huidige garage bestaat uit enkelwandige houtskeletbouw en is eenvoudig afbreekbaar. Ook de bouw van de stenen garage zal kleinschalig en overwegend met handkracht uitgevoerd worden. Voorafgaand aan de realisatie van de plannen dient in het kader van nationale en internationale natuurwetgeving de ecologische waarde van het terrein vastgesteld te worden. In opdracht van de eigenaren van het perceel, de heer en mevrouw Drijfhamer, is dit onderzoek namens Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) uitgevoerd door mw. drs. S.A. Mulder.

1.2 Doel van het onderzoek

Doel van het onderzoek is om door middel van bronnenonderzoek en een aanvullend veldbezoek vast te stellen of er beschermde organismen in het plangebied voorkomen. Vervolgens wordt nagegaan wat de effecten van de voorgenomen plannen hierop zullen zijn en hoe deze effecten zich verhouden tot de (inter)nationale natuurwetgeving. Indien er beschermde organismen in het plangebied voorkomen wordt tenslotte geadviseerd op welke wijze deze kunnen worden ingebed in het vervolgtraject van de plannen, of hiervoor beschermende maatregelen noodzakelijk zijn en op welke wijze deze kunnen worden gerealiseerd.

1.3 Wetgeving

Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet van 1998 is gericht op *gebieds*bescherming. Op basis van deze wet worden twee soorten natuurbeschermingsgebieden onderscheiden. In de eerste plaats zijn dit de Natura 2000 gebieden, ook wel bekend als de Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden. Hiernaast zijn de staatsnatuurmonumenten die buiten het kader van Natura 2000 vallen in de wet opgenomen. Indien door planuitvoering negatieve effecten voor een beschermd natuurterrein dreigen op te treden, dient door middel van de Habitattoets van het Ministerie van Natuur, Landbouw en Voedselkwaliteit (LNV) vastgesteld te worden welke deze effecten zijn en hoe ver hun invloed reikt (zie ook de 'Checklist gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998' op www.minlnv.nl).

Flora- en faunawet

De Flora- en faunawet (Ff-wet) van 2002 richt zich specifiek op *soort*bescherming. Deze wet omvat naast de nationale wetten voor de bescherming van plant- en diersoorten tevens de soortbeschermingscomponent uit de Europese Habitat- en Vogelrichtlijn. Handelingen die nadelig kunnen uitwerken op beschermde plant- en diersoorten worden hierin verboden. Vanaf begin 2005 is een vereenvoudigde regelgeving doorgevoerd in de Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) 75. Bij

reguliere werkzaamheden maakt de Flora- en Faunawet op basis van de zeldzaamheid van de soort en de ingrijpendheid van de ingreep onderscheid tussen een lichte en een uitgebreide toets. Voor beschermde soorten uit tabel 1 en 2 van het Ministerie van LNV geldt de lichte toets. Voor soorten uit tabel 1 wordt een algemene vrijstelling verleend mits de algemene zorgplicht in acht genomen wordt. Voor beschermde soorten uit tabel 2 geldt alleen een vrijstelling indien de uitvoerder een specifieke gedragscode hanteert en het toepassen hiervan kan bewijzen. Soorten uit bijlage IV van de Habitatrictlijn en bijlage 1 van de AMvB zijn opgenomen in tabel 3. Voor deze soorten geldt een uitgebreide toets en moet een ontheffing worden aangevraagd. Vogels vormen een aparte groep: alle werkzaamheden waarbij vogels verontrust, verstoord of gedood worden, zijn verboden. Alleen indien bij de werkzaamheden bovengenoemde gedragscode wordt gehanteerd geldt een vrijstelling. Indien de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden zijn echter over het algemeen geen specifieke beschermende maatregelen nodig (informatie ontleend aan de brochure 'Buiten aan het werk? Houd tijdig rekening met beschermde dieren en planten!' op www.minlnv.nl).

Rode Lijsten

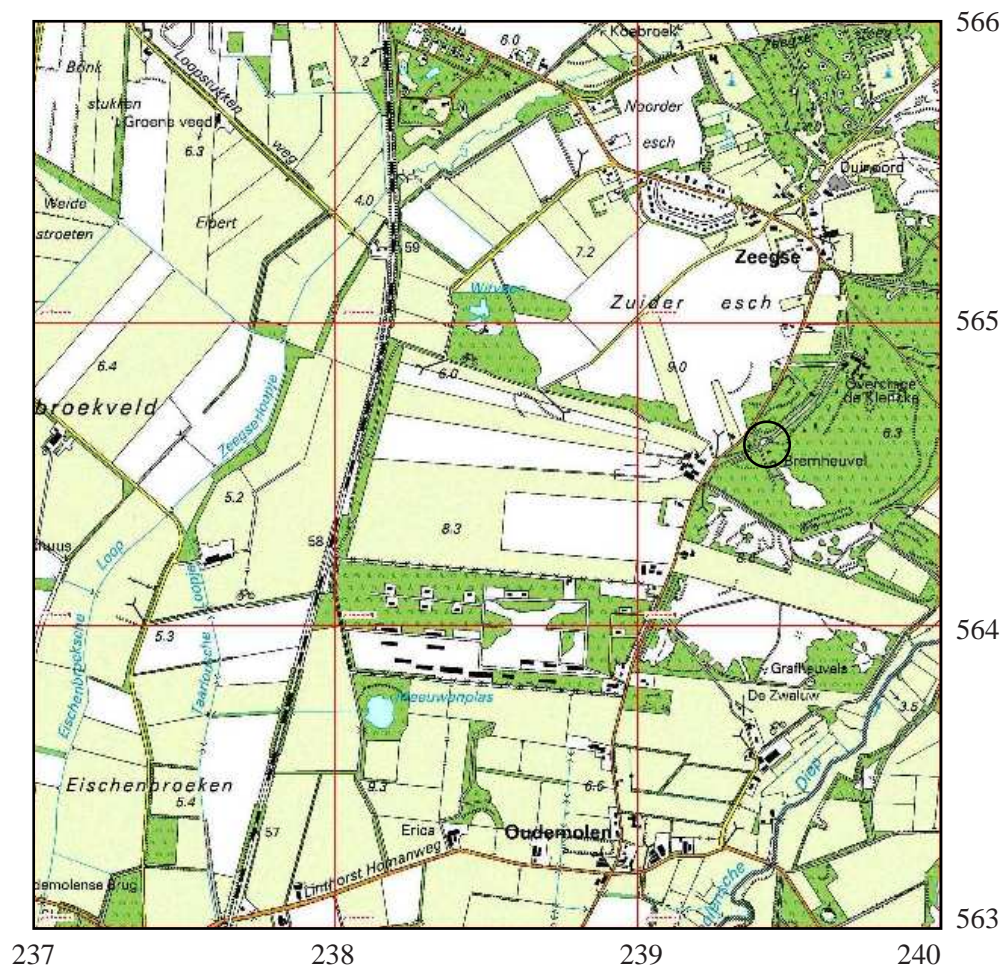
In opdracht van het Ministerie van LNV zijn tevens voor diverse soortgroepen Rode Lijsten samengesteld, die regelmatig bijgewerkt worden. Deze Rode Lijsten vermelden van welke soorten het voortbestaan in Nederland bedreigd wordt en welke maatregelen kunnen worden getroffen om deze soorten weer te doen toenemen. Als een soort op de Rode Lijst geplaatst wordt, impliceert dit nog niet dat hij wettelijk beschermd is. Hiervoor dient de desbetreffende soort in één van de tabellen van de Flora- en Faunawet te worden gerangschikt.

1.4 Ligging van de onderzoekslocatie

De onderzoekslocatie is gesitueerd ten zuiden van Zeegse, gemeente Tynaarlo, provincie Drenthe (afb. 1). Het onderzoeksgebied maakt deel uit van het perceel Schapendrift 21, kadastraal geregistreerd onder nr. 1273, sectie W (Zeegse). De oppervlakte van het erf bedraagt bij benadering 50×210 m. In de noordwestelijke hoek van het erf, dicht bij de Schapendrift, bevindt zich thans de houten garage. De op dezelfde locatie te bouwen stenen garage is iets groter in vergelijking tot de bestaande en omvat een terrein van ongeveer 6×9 m.

1.5 Objectgegevens

Provincie	Drenthe
Gemeente	Tynaarlo
Plaats	Zeegse
Toponiem	Schapendrift
Kaartblad	12B
Coördinaten	239.450/564.600
Bodemtype	Vlakvaaggrond (Zn21)
Geomorfologie	Dekzandrug
Grondwaterstand	Grondwatertrap VI

Afbeelding 1 Topografische kaart van de omgeving van de onderzoekslocatie (omcirkeld), voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1.6 Werkwijze

De ecologische quickscan bestaat uit bronnenonderzoek, aangevuld met een inventariserend veldonderzoek. Door middel van het raadplegen van het Natuurloket (www.natuurloket.nl) wordt informatie verkregen met betrekking tot het voorkomen van beschermde soorten in het kilometerhok van de onderzoekslocatie. Voor een representatief beeld van de natuurwaarde van de onderzoekslocatie en de nabije omgeving is echter in veel gevallen een inventariserend veldbezoek nodig. De resultaten van de quickscan zijn afhankelijk van een aantal factoren. In eerste instantie is dit het moment waarop het veldbezoek heeft plaatsgevonden. Dit geldt in eerste instantie voor de tijd van het jaar, maar tevens voor het tijdstip op de dag waarop de inventarisatie is uitgevoerd. Een tweede factor die een grote rol speelt is de expertise van de uitvoerder, zowel voor wat betreft soortenkennis als ecologisch inzicht.

Het veldonderzoek aan de Schapedrift te Zeegse vond plaats op 7 april 2006 tussen 8 en 10 uur 's ochtends. Het tijdstip en de weersomstandigheden voor het waarnemen van vogels waren gunstig. Voor vele andere soortgroepen geldt echter dat het bezoek te vroeg in het seizoen is uitgevoerd, waardoor een aanzienlijk aantal soortgroepen op de waarnemingslijsten ontbreekt. Op basis van ecologisch inzicht kan echter desondanks een inschatting worden gemaakt van het ecologisch potentieel van de onderzoekslocatie.

2 Bekende natuur- en milieuwaarden

2.1 Lokale situatie

Bodemopbouw

In de periglaciale omstandigheden van de laatste ijstijd (het Weichselien) is in het Nederlandse zandgebied een pakket dekzand afgezet, waarin zich in de loop van de jongste geologische periode (het Holoceen) bodems hebben gevormd. Als gevolg van menselijk ingrijpen – hierbij moet in hoofdzaak worden gedacht aan overbeweiding door vee – in het landschap is lokaal een pakket stuifzand afgezet. Deze eolische afzetting dateert in hoofdzaak uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd, zodat bodemvorming nog (vrijwel) niet heeft plaatsgevonden (De Mulder et al. 2003). Afgaand op de bodemkaart van Nederland (kaartblad 12 West, Assen) bestaat de bodem op de onderzoekslocatie uit een vlakvaaggrond van leemarm en zwak lemig fijn zand. Vlakvaaggronden komen overwegend in uitgestoven, laaggelegen gebieden voor. De grondwatertrap is VI. Dit impliceert dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) zich op 40–80 cm beneden maaiveld bevindt en de gemiddeld laagste grondwaterstand op meer dan 120 cm (Kuijer 1991).

Vegetatietype

Planten stellen vaak specifieke eisen aan hun leefmilieu: hun voorkomen is afhankelijk van milieu- of standplaatsfactoren als het (micro)klimaat, bodem en beïnvloeding door dier en mens. Wanneer planten onder dezelfde milieu-omstandigheden samengroeien wordt gesproken van een vegetatietype of plantengemeenschap. De Nederlandse flora is op deze wijze geïnclassificeerd in een systeem van plan-

tengemeenschappen. Uitgangspunt van de plantengemeenschap vormt de associatie. Associaties zijn ingedeeld op basis van het voorkomen van ken- en differentiërende plantensoorten. Enkele op elkaar gelijkende associaties vormen een verbond, die op hun beurt weer samengevoegd worden tot orden. Aan de top van dit hiërarchische systeem staan de klassen. Omdat het milieu geen statische eenheid vormt, maar een continu veranderend, dynamisch geheel is, doen zich bij de plantengemeenschappen vaak overgangsvormen voor. Dit kan gelden voor alle niveaus binnen een plantengemeenschap (Den Held 1997).

Halverwege de 19e eeuw maakte de onderzoekslocatie nog deel uit van een stuifzandgebied ten zuidoosten van het esdorp Zeegse (Geudeke et al. 1990). Op de Drentse stuifzandgronden, ook die van de onderzoekslocatie, zijn aan het begin van de 20e eeuw op grote schaal staatsbossen aangeplant. De plantengemeenschap op de onderzoekslocatie hoort tot de klasse van de eiken: het betreft een droog Berken-Zomereikenbos (*Betulo-Quercetum roboris*), subassociatie met Bochtige smele (*deschampsietosum flexuosae*). Dominante soort in de kruidlager van deze subassociatie is logischerwijs Bochtige smele, hiernaast komen Liggende walstro en in iets voedselrijkere omstandigheden Wilde kamperfoelie voor.¹ Deze plantengemeenschap komt van nature voor op droge, voedselarme, niet-lemige zandgronden, maar is in veel gevallen gedegradeerd door de aanplant van naaldbomen, in hoofdzaak grove den. Dat de vegetatie van het onderzoeksterrein zich in natuurlijke, niet antropogeen beïnvloede, omstandigheden tot deze plantengemeenschap zal ontwikkelen kan worden afgeleid aan de aanwezige kruid- en moslaag (Van der Werf 1991).

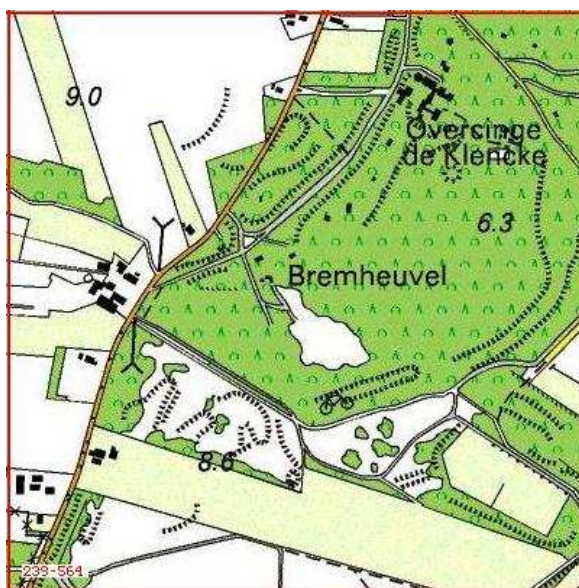
2.2 Regionale situatie

Door middel van raadpleging van Het Natuurloket, een onafhankelijke verstrekker van informatie aangaande het voorkomen van beschermde planten en dieren voor elk kilometerhok in Nederland, kan inzicht worden verkregen in de bekende ecologische waarde van (de omgeving van) de onderzoekslocatie (www.natuurloket.nl).

Ten zuidoosten van de onderzoekslocatie ligt een Habitatrictlijngebied: de Drentse Aa. Dit gebied wordt gekenmerkt door het afwisselen van oeverwallen en beekdalen. Aan weerszijden van het stroomdal van de Drentse Aa strekken zich (vochtige) graslanden uit. Binnen het Habitatrictlijngebied Drentse Aa geldt een zwaarder beschermingsregime voor soorten die onder de Natuurbeschermingswet of de Flora- en Faunawet vallen.

Het Natuurloket verschaft voor elk kilometerhok (RD of Amersfoort-coördinaten) een tabel waarin het aantal beschermde en bedreigde soorten per soortgroep wordt vermeld. In kilometerhok X239–Y564, waarin de onderzoekslocatie gelegen is, komen van een beperkt aantal soortgroepen beschermde vertegenwoordigers voor (afb. 2 en tabel 1). In het kilometerhok moet in het bijzonder rekening worden gehouden met het voorkomen van beschermde plantensoorten, paddestoelen en watervogels. Het is echter aannemelijk dat deze soorten in hoofdzaak zijn aangetroffen in het grasland dat afloopt naar het beekdal van de Drentse Aa (planten, watervogels) en de heideterreinen van Bremheuvel (paddestoelen). De droge,

¹Meestal behelst deze plantengemeenschap een successiestadium volgend op de klasse der naaldbossen, orde Kussentjesmos-Dennebos, *Leucobryo-Pinetum* (Van der Werf 1991).

Afbeelding 2 Topografische kaart van kilometerhok 239–564. Bron: Topografische Dienst Nederland.

soortgroep	FF 1	FF 2/3	H/V	RL	volledigheid
vaatplanten	1	3	–	16	goed
paddestoelen	–	–	–	22	redelijk
watervogels	–	6	3	–	goed
reptielen	–	1	–	–	goed
dagvlinders	–	–	–	1	goed
ongewervelden overig	1	–	–	–	slecht

Tabel 1 Globaal rapport verspreiding beschermde en bedreigde soorten. Gegevens ontleend aan Het Natuurloket (www.natuurloket.nl). Aangegeven is het aantal beschermde soorten per soortgroep voor tabel 1–3 van de Flora- en faunawet (FF), de Habitat- en Vogelrichtlijn (H/V) en de Rode Lijst (RL).

voedselarme en zure omstandigheden op het woonerf aan de Schapendrift vormen een ongeschikt biotoop voor een groot aantal organismen.

3 Inventariserend veldbezoek

3.1 Beschrijving van de onderzoekslocatie

Het erf aan de Schapendrift 21 is gesitueerd in een bosgebied (afb. 3). De omgeving van het terrein is enigszins reliëfrijk, een relict van het voormalige stuifzand. Langs de zijkant van de huidige garage liggen houten planken, bakstenen en dakpannen opgestapeld. Langs de zuidelijke erfscheiding is lokaal liguster aangeplant, ook liggen hierlangs her en der stapels oud, gesnoeid materiaal.

Afbeelding 3 De onderzoekslocatie met de bestaande garage. Foto: S.A. Mulder

3.2 Vegetatie

De vegetatie van het terrein kan worden opgedeeld in een boomlaag, een stuiklaag, een kruidenlaag en een moslaag. De boomlaag rond de garage bestaat overwegend uit aangeplante Grove den. Hiernaast groeien er enkele niet goed ontwikkelde Zomereiken en een enkele Amerikaanse eik. Tot de struiklaag behoren de langs de zuidgrens van het erf aangeplante Ligusters. De kruidlaag is, zoals verwacht kan worden op de droge, voedselarme zandgronden van de voormalige stuifzandgebieden, weinig ontwikkeld. Pollen Bochtige smelevormen een kenmerkende soort van de vegetatie. Brede stekelvaren en Wilde kamperfoelie vertegenwoordigen iets voedselrijkere omstandigheden. Direct om de garage vindt opslag van Braam en Klimop plaats. Dit duidt op voedsel-, en in het geval van braam stikstofrijke omstandigheden, vermoedelijk het resultaat van antropogene bewerking van de bosbodem. De moslaag kan worden onderverdeeld in een grondbedekkende (terrestrische) fractie en soorten die op de dakpannen groeien (epilieten). Op de grond rond de garage zijn Bronsmos, Groot rimpelmos en Fraai haarmos aangetroffen. De mosflora op de dakpannen van de schuur omvat algemeen epilithische soorten als Boomsnavelmos, Gedraaid knikmos, Gesteelde haarmuts, Gebogen achterlichtmos, Gewoon muisjesmos, Gewoon muursterretje en Gewoon purpersteeltje (Van Dort et al. 1998). De aangetroffen bladmossoorten zijn algemene soorten die niet voorkomen op de Rode Lijst Mossen (Siebel et al. 2005).

3.3 Fauna

De omgeving van de garage biedt in potentie nestgelegenheid aan een aantal zang- en bosvogels. Tijdens het veldbezoek is van een vijftiental vogelsoorten territorium-indicerend gedrag (zang, roffelen) geregistreerd in een straal van ruwweg 50 meter

	Nederlandse naam	Wetenschappelijke naam	Status
Boomlaag	Amerikaanse eik	Quercus rubra	a / ad / vw
	Grove den	Pinus sylvestris	a
	Zomereik	Quercus robur	inh.
Struiklaag	Liguster sp.	Ligustrum sp.	a
Kruidlaag	Bochtige smele	Deschampsia flexuosa	inh.
	Braam	Rubus fruticosus sp.	inh.
	Brede stekelvaren	Dryopteris dilatata	inh.
	Klimop	Hedera helix	inh. / a / vw
	Wilde kamperfoelie	Lonicera periclymenum	inh.
Moslaag	Boomsnavelmos	Rhynchostegium confertum	inh.
	Bronsmos	Pleurozium schreberi	inh.
	Gedraaid knikmos	Bryum capillare	inh.
	Gesteelde haarmuts	Orthotrichum anomalum	inh.
	Gebogen achterlichtmos	Schistidium apocarpum	inh.
	Gewoon muisjesmos	Grimmia pulvinata	inh.
	Groot rimpelmos	Atrichum undulatum	inh.
	Fraai haarmos	Polytrichum formosum	inh.
	Gewoon muursterretje	Tortula muralis	inh.
	Gewoon purpersteeltje	Ceratodon purpureus	inh.

Tabel 2 Vegetatie bij de houten garage op het erf van Schapendrift 21 te Zeegse. Nomenclatuur boom-, struik- en kruidlaag conform (Van der Meijden 1996), moslaag conform (Siebel et al. 2005). Gebruikte afkortingen: sp. = *species* (soort), a = aangeplant, ad = adventief (uitheems), vw = verwilderd, inh. = inheems.

Nederlandse naam	wetenschappelijke naam
houtduif	Columba palumbus
grote bonte specht	Dendrocopos major
winterkoning	Troglodytes troglodytes
roodborst	Erithacus rubecula
zanglijster	Turdus philomelos
merel	Turdus merula
tjiftjaf	Phylloscopus collybita
goudhaan	Regulus regulus
koolmees	Parus major
pimpelmees	Parus caeruleus
boomklever	Sitta europaea
boomkruiper	Certhia brachydactyla
gaai	Garrulus glandarius
vink	Fringilla coelebs
goudvink	Pyrrhula pyrrhula

Tabel 3 Waargenomen vogels op het erf van Schapendrift 21. Nomenclatuur conform Svensson et al. (2000).

van de garage (tabel 3). De garage zelf en de directe omgeving ervan zijn nauwgezet gecontroleerd op indicaties voor de aanwezigheid van (oude) nestlocaties. Zowel bij de binnen- als buitenzijde van de houten garage ontbraken deze.

Rond de garage zijn geen directe aanwijzingen voor de aanwezigheid van zoogdieren vastgesteld. Hoewel het voorkomen van muizensoorten niet kan worden uitgesloten – de onderzoekslocatie biedt bijvoorbeeld geschikt biotoop voor de bosmuis (*Apodemus sylvaticus*) – prefereren deze over het algemeen een kruidenrijke vegetatie, die op het erf en rond de garage veelal ontbreekt. Ook biedt de omgeving van het onderzoeksterrein weinig gunstige verblijfsplaatsen voor vleermuizen. Oude bomen met holten en spleten ontbreken en ook de garage biedt weinig gelegenheid voor hun verblijf. Bij het veldbezoek zijn eveneens geen aanwijzingen voor hun aanwezigheid aangetroffen. Wel werd door de huidige bewoners van het erf vermeld dat het erf in de avondschemering geregeld bezocht wordt door een groep reeën (*Capreolus capreolus*).

Voor wat betreft de insecten kon voorafgaand aan het veldbezoek reeds worden vastgesteld dat een sterk negatief waarnemingseffect zou optreden door het moment van veldbezoek. Het Natuurloket vermeldt dat het kilometerhok van de onderzoekslocatie dat nauwkeurig op het voorkomen van dagvlinders is onderzocht en dat hierbij slechts één Rode Lijst-soort in het gebied voorkomt. Het is weinig aannemelijk dat deze soort juist op het erf aan de Schapendrift is aangetroffen. Voor libellen geldt dat zij voor hun voortplanting afhankelijk zijn van water. De omgeving van de garage zal door het ontbreken van geschikt biotoop – bijvoorbeeld een bloemrijke kruidenlaag of water – ongunstige voorwaarden bieden voor het voorkomen van veel vertegenwoordigers van soortengroepen als insecten, amfibieën, reptielen en vissen.

4 Conclusies en aanbevelingen

4.1 Effectstudie

Inleiding

Op de onderzoekslocatie komt een aantal wettelijk beschermde plant- en diersoorten voor. In onderstaande paragrafen zal voor de meest gangbare soortengroepen geanalyseerd worden in hoeverre de bouw van de nieuwe garage invloed heeft op hun voorkomen.

Vegetatie

Het veldbezoek vond op een voor de inventarisatie van planten ongunstig moment – in het vroege voorjaar, bovendien volgend op een relatief koude periode die de ontwikkeling van vroege plantensoorten vertraagd heeft – plaats. Een aanzienlijk aantal soorten die normaliter op het terrein voorkomen kon derhalve niet in de onderzoeksresultaten worden opgenomen. Toch lijkt het onwaarschijnlijk dat een eventuele nieuwe inventarisatie van de flora in het groeiseizoen wettelijk beschermde soorten zal opleveren. Rond de bestaande garage groeien namelijk enkele plantensoorten (klimop, braam) die op voedselrijke omstandigheden duiden. De braam is zelfs een uitgelezen stikstofindicator, die in dit geval op een lokale verrijking van de bosbodem wijst. Het is onwaarschijnlijk dat in dit milieu beschermde plantensoorten voorkomen. Ook de aangetroffen bladmossen hebben geen bedreigde of beschermde status.

Fauna

Het waarnemen van broedvogels is eveneens beïnvloed door het moment van het veldbezoek. Veel zomergasten waren nog niet vanuit het zuiden in hun broedgebieden gearriveerd. Gedeeltelijk kan dit worden geweten aan de lange relatief koude periode voorafgaand aan de quickscan, een aantal andere soorten arriveert per definitie later uit hun overwinteringsgebieden. Dit geldt zeker voor een aantal zangvogels waarvan het broedbiotoop in boomrijke gebieden ligt. Hierdoor is een vertekend beeld van de broedvogelpopulatie verkregen. Zoals reeds besproken zijn echter geen (oude) nestlocaties aangetroffen in of bij de garage. De boomopslag direct om de garage is bovendien te jong om gunstige nestgelegenheid aan zangvogels te bieden. Dit geldt mogelijk niet voor enkele grove dennen direct naast de garage. Potentiële broedvogels hierin zullen door de werkzaamheden mogelijk verstoord worden.

Op de onderzoekslocatie zijn geen sporen van zoogdieren aangetroffen. De mogelijkheid van hun voorkomen in het gebied kan echter niet volledig worden uitgesloten. De meest voor de hand liggende vertegenwoordigers van deze groep vormen muizen. De groep reeën die met een zekere regelmaat in de avondschemering op het woonerf foerageert wordt door de werkzaamheden – die kleinschalig zullen zijn en in hoofdzaak overdag zullen plaatsvinden – niet ernstig verstoord. Bovendien komt de ree niet voor op de Rode Lijst voor zoogdieren. Omdat de onderzoekslocatie een ongunstig biotoop vormt voor vele groepen organismen zullen de effecten op andere soortgroepen eveneens tot een minimum beperkt blijven.

4.2 Maatregelen

De Flora- en faunawet is een *soortbeschermingswet*. Dit impliceert dat de wet niet draait om het beschermen van individuele organismen, maar de *duurzame instandhouding* van soorten nastreeft. Uitgangspunt van deze wet vormt een door het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit gehanteerde gedragscode. Deze vormt een aanvulling op de voor ieder geldende algemene zorgplicht.

Voor de mogelijk in (de omgeving van) het onderzoeksterrein voorkomende beschermde broedvogels en zoogdieren geldt dat voor activiteiten in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting door het Ministerie van LNV een vrijstelling verleend wordt, mits bij de realisatie van de plannen wordt gehandeld volgens voornoemde gedragscode. Op de zorgvuldige uitvoering en naleving van deze code kan door het ministerie van LNV gecontroleerd worden: de opdrachtgever en/of uitvoerder wordt derhalve zelf verantwoordelijk gesteld voor hun handelswijze. In dit kader wordt geadviseerd om van de uitvoering van de plannen en de gehanteerde gedragscode op schrift vast te leggen. Hierin dient concreet geformuleerd te zijn op welke wijze invulling is gegeven aan de gedragscode.

Tenslotte zullen enkele aanbevelingen worden gedaan betreffende het naleven van de gedragscode. Het afbreken van de houten garage en het vervangen hiervan door een rietgedekte stenen garage betreft een relatief geringe ingreep. Geadviseerd wordt om het uitvoeren van de werkzaamheden uit te stellen tot het einde van het vogelbroedseizoen, dat van maart tot en met juli loopt. Indien de realisatie van de plannen eerder zal plaatsvinden, wordt aangeraden de werkzaamheden geleidelijk uit te voeren. Op deze wijze wordt aan de dieren de gelegenheid geboden, uit te wijken naar een andere plaats. Ook wordt geadviseerd de aanwezigheid van laad- en losvoertuigen te beperken tot bestaande paden. Hierdoor wordt schade aan bestaande flora – en verstoring van potentieel aanwezige fauna – geminimaliseerd.

Literatuur

- Dort, K. van, C. Buter & P. van Wielink, 1998. *Veldgids Mossen*. Utrecht.
- Geudeke, P.W., K. Zandvliet & L. Balk, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000, 2 Noord-Nederland 1851–1855*. Groningen.
- Held, J.J. den, 1997. *Beknopt overzicht van Nederlandse Plantengemeenschappen*. Utrecht (Wetenschappelijke mededelingen Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging 134).
- Kuijjer, P.C., 1991. *Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000. Toelichting bij kaartblad 12 West Assen*. Wageningen.
- Meijden, R. van der, 1996. *Heukels' Flora van Nederland*. Groningen.
- Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.
- Siebel, H.N., H.J. During & H.M.H. van Melick, 2005. Veranderingen in de Standaardlijst van de Nederlandse blad-, lever- en hauwmossen. *Buxbaumiella* 73, pp. 26–64.
- Svensson, L. et al., 2000. *ANWB Vogelgids van Europa*. Den Haag.
- Werf, S. van der, 1991. *Bosgemeenschappen*. Wageningen (Natuurbeheer in Nederland 5).